

AMAÇ

Sosyal risk, bireyin sosyal açıdan riskli bir konumda olmasını ifade etmektedir. Ekonomik yoksunluk, maddeye ulaşımın kolaylığı, ailede madde kullanımının varlığı, madde kullanan arkadaş çevresi, dışlanma, barınma problemleri, şiddet görme ve iş kaybı, bağımlılık tedavisinde dikkate alınması gereken bazı sosyal risk unsurları arasında yer almaktadır (1,2). Bağımlılığı besleyen sosyal risklerin varlığı, tedavinin başarısını etkilemekteyken; sosyal risklerin azaltılması, tedavinin bir hedefi olarak ele alınabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada bağımlılık tedavisinde sosyal risklerin tespiti ve tedavinin seyri üzerindeki etkisini araştıran bir form geliştirmek amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Literatürde yer alan ve görüşmelerde tespit edilen sosyal risk unsurları belirlenmiştir. Bu unsurların yer aldığı 14 alandan oluşan bir form oluşturulmuştur. Bu formda 3 dereceli puanlandırma yapılmaya çalışılmıştır. 0 en düşük, 2 ise en yüksek risk düzeyini temsil etmektedir. Bu form görüşme sonrasında uzman tarafından doldurulmaktadır. Oluşturulan forma Sosyal Risk İndeksi (SORİ) adı verilmiştir. SORİ, bir bağımlılık tedavi merkezine Temmuz 2018 ve Ekim 2018 tarihleri arasında başvurmuş olan 121 kişi üzerinden doldurulmuştur. Formun geçerliliğini test etmek amacıyla görüşmenin yapısı el verdiği ölçüde, iki uzman görüşmeye dâhil olmuş ve SORİ iki farklı uzman tarafından doldurularak elde edilen puanlar karşılaştırılmıştır.

BULGULAR

Geliştirilen ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.56; Gutmann lambda 2 değeri 0.61 olarak bulunmuştur. Görüşmeciler arası korelasyon 0.49 (p<0.05) olarak saptanmıştır. Görüşmeciler arası korelasyonda 3 maddenin puanı düşük bulunmuştur. Açıklayıcı faktör analizinde toplam varyansın %16.56' sını temsil eden 6 faktör elde edilmiştir.

Tablo 1. Faktör Analizi

	1	2	3	4	5	6
1. Çalışma	,087	,805	,008	-,074	,166	,079
2. Meslek	-,018	,897	-,109	-,074	,113	-,025
3. Eğitim	,160	,066	,206	,012	,723	,276
4. Barınma	,007	,639	,458	,115	-,300	-,045
5. Ekonomik	,082	,050	,692	-,166	,413	,039
6. Sağlık güvencesi	-,028	,046	,747	,023	-,225	,241
7. Yaşadığı çevre	-,114	,000	,071	,815	-,102	,151
8. Boş zamanlar	,178	-,028	,655	,173	,223	-,107
9. Aile ilişkileri	,746	,062	,238	,001	-,072	-,088
10. Arkadaş ilişkileri	,778	-,046	-,052	,084	,054	,257
11. Sosyal beceriler	,841	,063	,020	-,039	,226	-,069
12. Yasal sorun	,049	,042	,087	,070	,095	,863
13. Fiziksel sorun	,021	,152	-,024	,347	,536	-,352
14. Yaşamsal zorluk	,158	-,097	-,007	,742	,205	-,076
Özdeğer	2,619	1,877	1,532	1,409	1,069	1,008
% varyans	14,175	13,68	12,28	10,21	9,50	8,02

Tablo 2. Madde bazında görüşmeciler arasındaki korelasyon

	SR1.2	SR2.2	SR3.2	SR4.2	SR5.2	SR6.2	SR7.2	SR8.2	SR9.2	SR10.2	SR11.2	SR12.2	SR13.2	SR14.2
SR1.1	,592**	,429	-,212	-,026	-,116	-,114	-,091	-,010	,058	-,075	,012	-,095	-,297	-,185
SR2.1	,479*	,732**	,020	,291	,041	-,217	-,183	,052	,084	-,193	-,035	-,206	,183	-,263
SR3.1	,052	,322	,479*	,306	-,034	,035	,069	,396	,486*	,322	-,107	,306	,152	,516*
SR4.1	,067	,513*	,272	1,000**	,673**	-,043	,609**	,303	,055	-,089	,046	-,176	,308	,232
SR5.1	,029	,252	,199	,406	,708**	,022	,142	,425	-,076	-,070	,182	,246	,149	-,016
SR6.1	,001	,058	,065	-,043	,088	,988**	-,102	,226	-,053	,596**	-,063	,462*	-,004	,396
SR7.1	-,222	-,168	-,261	-,049	-,156	,122	,203	-,051	-,179	-,202	-,219	-,064	,205	,265
SR8.1	-,355	-,154	,489*	,059	,189	,329	-,030	,546*	-,060	,245	,043	,237	,330	,290
SR9.1	,097	,029	,049	,046	,267	-,076	-,185	-,349	,239	-,250	,916**	-,037	,043	-,047
SR10.1	-,038	-,198	,120	-,059	,116	-,112	-,066	-,339	-,322	,304	,919**	-,045	-,106	-,129
SR11.1	-,077	-,063	,195	-,008	,052	-,163	-,284	-,295	-,057	-,196	,965**	-,141	,063	-,044
SR12.1	-,137	-,146	,227	-,195	-,062	,376	-,039	,309	-,029	,297	-,077	,812**	,109	,306
SR13.1	-,198	,258	,443*	,255	,102	-,095	-,091	-,092	-,061	-,148	-,040	-,236	,958**	-,084
SR14.1	-,246	-,143	,152	,295	,055	-,014	,410	,141	,004	-,031	,080	,065	,323	,646**

TARTIŞMA

Ölçeğin heterojen yapısı ve ölçekteki maddelerin birbiriyle bağlantısının zayıf olması, alfa değerlerinin düşük çıkmasına neden olabileceği saptanmıştır (Tavakol, Dennick., 2011). Bu yapıda bir ölçek için alfa puanlarının kabul edilebilir olduğu düşünülmektedir. Görüşmeciler arası korelasyon özellikle 7., 9. ve 10. maddelerde düşük bulunmuştur. Görüşmecilerin bu maddeleri doldururken, birbirleriyle çelişebildikleri görülmüştür. Bu sebeple, söz konusu madde başlıkları için uygulayıcılara daha fazla bilgi verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu haliyle SORİ' nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Denek sayısının artırılarak, elde edilen bulguların yeniden değerlendirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Hawkins, J. D., Catalano, R. F., & Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: implications for substance abuse prevention. *Psychological bulletin*, 112(1), 64.
- Holzmann, R., & Jørgensen, S. (2001). Social risk management: A new conceptual framework for social protection, and beyond. *International Tax and Public Finance*, 8(4), 529-556.
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International journal of medical education*, 2, 53-55. doi:10.5116/ijme.4dfb.8dfd

AMAÇ

Sosyal risk, bireyin sosyal açıdan riskli bir konumda olmasını ifade etmektedir. Ekonomik yoksunluk, maddeye ulaşımın kolaylığı, ailede madde kullanımının varlığı, madde kullanan arkadaş çevresi, dışlanma, barınma problemleri, şiddet görme ve iş kaybı, bağımlılık tedavisinde dikkate alınması gereken bazı sosyal risk unsurları arasında yer almaktadır (1,2). Bağımlılığı besleyen sosyal risklerin varlığı, tedavinin başarısını etkilemekteyken; sosyal risklerin azaltılmasının, tedavinin bir hedefi olarak ele alınabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada bağımlılık tedavisinde sosyal risklerin tespiti ve tedavinin seyri üzerindeki etkisini araştıran bir form geliştirmek amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Literatürde yer alan ve görüşmelerde tespit edilen sosyal risk unsurları belirlenmiştir. Bu unsurların yer aldığı 14 alandan oluşan bir form oluşturulmuştur. Bu formda 3 dereceli puanlandırma yapılmaya çalışılmıştır. 0 en düşük, 2 ise en yüksek risk düzeyini temsil etmektedir. Bu form görüşme sonrasında uzman tarafından doldurulmaktadır. Oluşturulan forma Sosyal Risk İndeksi (SORİ) adı verilmiştir. SORİ, bir bağımlılık tedavi merkezine Temmuz 2018 ve Ekim 2018 tarihleri arasında başvurmuş olan 121 kişi üzerinden doldurulmuştur. Formun geçerliliğini test etmek amacıyla görüşmenin yapısı el verdiği ölçüde, iki uzman görüşmeye dâhil olmuş ve SORİ iki farklı uzman tarafından doldurularak elde edilen puanlar karşılaştırılmıştır.

BULGULAR

Geliştirilen ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.56; Gutmann lambda 2 değeri 0.61 olarak bulunmuştur. Görüşmeciler arası korelasyon 0.49 (p<0.05) olarak saptanmıştır. Görüşmeciler arası korelasyonda 3 maddenin puanı düşük bulunmuştur. Açıklayıcı faktör analizinde toplam varyansın %16.56' sını temsil eden 6 faktör elde edilmiştir.

Tablo 1. Faktör Analizi

	1	2	3	4	5	6
1. Çalışma	,087	,805	,008	-,074	,166	,079
2. Mestek	-,018	,897	-,109	-,074	,113	-,025
3. Eğitim	,160	,066	,206	,012	,723	,276
4. Barınma	,007	,639	,458	,115	-,300	-,045
5. Ekonomik	,082	,050	,692	-,166	,413	,039
6. Sağlık güvencesi	-,028	,046	,747	,023	-,225	,241
7. Yaşadığı çevre	-,114	,000	,071	,815	-,102	,151
8. Boş zamanlar	,178	-,028	,655	,173	,223	-,107
9. Aile ilişkileri	,746	,062	,238	,001	-,072	-,088
10. Arkadaş ilişkileri	,778	-,046	,052	,084	,054	,257
11. Sosyal beceriler	,841	,063	,020	-,039	,226	-,069
12. Yasal sorun	,049	,042	,087	,070	,095	,863
13. Fiziksel sorun	,021	,152	-,024	,347	,536	-,352
14. Yaşamsal zorluk	,158	-,097	-,007	,742	,205	-,076
Özdeğer	2,619	1,877	1,532	1,409	1,069	1,008
% varyans	14,175	13,68	12,28	10,21	9,50	8,02

Tablo 2. Madde bazında görüşmeciler arasındaki korelasyon

	SR1.2	SR2.2	SR3.2	SR4.2	SR5.2	SR6.2	SR7.2	SR8.2	SR9.2	SR10.2	SR11.2	SR12.2	SR13.2	SR14.2
SR1.1	,592**	,429	-,212	-,026	-,116	-,114	-,091	-,010	,058	-,075	,012	-,095	-,297	-,185
SR2.1	,479*	,732**	,020	,291	,041	-,217	-,183	,052	,084	-,193	-,035	-,206	,183	-,263
SR3.1	,052	,322	,479*	,306	-,034	,035	,069	,396	,486*	,322	-,107	,306	,152	,516*
SR4.1	,067	,513*	,272	1,000**	,673**	-,043	,609**	,303	,055	-,089	,046	-,176	,308	,232
SR5.1	,029	,252	,199	,406	,708**	,022	,142	,425	-,076	-,070	,182	,246	,149	-,016
SR6.1	,001	,058	,065	-,043	,088	,988**	-,102	,226	-,053	,596**	-,063	,462*	-,004	,396
SR7.1	-,222	-,168	-,261	-,049	-,156	,122	,203	-,051	-,179	-,202	-,219	-,064	,205	,265
SR8.1	-,355	-,154	,489*	,059	,189	,329	-,030	,546*	-,060	,245	,043	,237	,330	,290
SR9.1	,097	,029	,049	,046	,267	-,076	-,185	-,349	,239	-,250	,916**	-,037	,043	-,047
SR10.1	-,038	-,198	,120	-,059	,116	-,112	-,066	-,339	-,322	,304	,919**	-,045	-,106	-,129
SR11.1	-,077	-,063	,195	-,008	,052	-,163	-,284	-,295	-,057	-,196	,965**	-,141	,063	-,044
SR12.1	-,137	-,146	,227	-,195	-,062	,376	-,039	,309	-,029	,297	-,077	,812**	,109	,306
SR13.1	-,198	,258	,443*	,255	,102	-,095	-,091	-,092	-,061	-,148	-,040	-,236	,958**	-,084
SR14.1	-,246	-,143	,152	,295	,055	-,014	,410	,141	,004	-,031	,080	,065	,323	,646**

TARTIŞMA

Ölçeğin heterojen yapısı ve ölçekteki maddelerin birbirine bağlantısının zayıf olması, alfa değerlerinin düşük çıkmasına neden olabileceği saptanmıştır (Tavakol, Dennick., 2011). Bu yapıda bir ölçek için alfa puanlarının kabul edilebilir olduğu düşünülmektedir. Görüşmeciler arası korelasyon özellikle 7., 9. ve 10. maddelerde düşük bulunmuştur. Görüşmecilerin bu maddeleri doldururken, birbirleriyle çelişebildikleri görülmüştür. Bu sebeple, söz konusu madde başlıkları için uygulayıcılara daha fazla bilgi verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu haliyle SORİ'nin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Denek sayısının artırılarak, elde edilen bulguların yeniden değerlendirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Hawkins, J. D., Catalano, R. F., & Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: implications for substance abuse prevention. *Psychological bulletin*, 112(1), 64.
- Holzmann, R., & Jørgensen, S. (2001). Social risk management: A new conceptual framework for social protection, and beyond. *International Tax and Public Finance*, 8(4), 529-556.
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International journal of medical education*, 2, 53-55. doi:10.5116/ijme.4dfb.8dfd